

Linking Pin bijeenkomst Academische Werkplaats lggz

3 februari 2026 - Publieksverslag

Ouder worden in de psychiatrie: over zingeving, herstel en samen zoeken naar wat ertoe doet

Tijdens de eerste Linking Pin-bijeenkomst van 2026 kwamen we samen rond één gedeelde vraag: *Wat weten we over de zorg voor ouderen met langdurige psychische kwetsbaarheden?* Het werd een sessie waarin niet alleen kennis werd gedeeld, maar vooral ook werd stilgestaan bij existentiële vragen over herstel, kwaliteit van leven en eindigheid.

Onderzoek en modellen als ondersteuning, niet als doel

Presentaties van Daphne Houtsma (promovendus GGZ Drenthe) en Mieke van Bortel (Manager Behandelzaken Reinier van Arkel / senior onderzoeker KC Phrenos) boden de ingang voor de discussie. Daphne lichtte haar promotieonderzoek toe naar herstelondersteunende zorg voor ouder wordende mensen in de lggz, waarin herstel breed wordt opgevat: klinisch, maatschappelijk én persoonlijk, met aandacht voor zingeving en verbondenheid. Als eerste stap van haar promotietraject worden focusgroepen met cliënten, naasten en professionals georganiseerd, waarbij wordt besproken wat zij zelf als waardevol ervaren. Mieke presenteerde het ART-addendum voor senioren, dat inspeelt op levensfase-specifieke vraagstukken zoals lichamelijke achteruitgang, veranderende netwerken en palliatieve zorg. Tegelijk werd benadrukt: modellen zijn hulpmiddelen, geen doelen op zich. Uiteindelijk gaat het om luisteren, aansluiten en maatwerk leveren. Dit kwam in de discussie duidelijk naar voren.

Herstel dat schuurt?

Herstelondersteunend werken vormt al jaren een belangrijk uitgangspunt in de ggz. Maar juist bij ouder wordende cliënten in de lggz blijkt dit concept te kunnen wringen wanneer er te veel nadruk ligt op uitkomsten. Wat betekent herstel als iemand al decennialang zorg ontvangt? Als energie, motivatie of toekomstperspectief veranderen? Meerdere deelnemers benoemden dat cliënten “herstel-moe” kunnen worden wanneer doelen vooral van buitenaf worden geformuleerd. Een opvatting van herstel waarbij er juist ruimte wordt gemaakt voor het eigen verhaal en daarbij kunnen aansluiten is daarom van groot belang. Herstel gaat dan om de persoonlijke zoektocht naar betekenis die samenhangt met leeftijd, omgeving en wat iemand heeft meegemaakt. Soms is het leven voortzetten, in rust en met betekenis, op zichzelf al een waardevol perspectief.

Daarmee verschoof het gesprek van doelgericht werken naar kwaliteit van leven. Zinnige daginvulling, je ergens thuis voelen en mogen blijven op een plek waar het goed gaat, bleken minstens zo belangrijk als formele uitstroomdoelen. Daarnaast riep ook het doorstroombeleid in wonen vragen op: wat als iemand na jaren eindelijk stabiliteit ervaart? Moet verhuizen dan nog wel het uitgangspunt zijn?

Ouder worden, verlies en zingeving

Een tweede rode draad was het belang van ruimte voor gesprekken over ouder worden, verlies en het levenseinde. Thema's die iedereen raken, maar die binnen de psychiatrie niet altijd vanzelfsprekend besproken worden. De deelnemers benoemden hoe ouder worden gepaard kan gaan met rouw om gemiste kansen, veranderende rollen en de confrontatie met eindigheid. Dat vraagt niet alleen iets van cliënten, maar ook van professionals, die hun eigen existentiële vragen en angsten onder ogen moeten durven zien.

Opvallend was de constatering dat deze processen niet wezenlijk anders zijn voor ouderen binnen de lggz ten opzichte van andere ouderen. De psychische kwetsbaarheid maakt het niet een ander proces, maar vaak wel complexer. Juist daarom is het van belang deze gesprekken niet te vermijden, maar zorgvuldig te faciliteren.

Multidisciplinair werken als sleutel

In dat licht werd het belang van multidisciplinaire teams onderstreept. Binnen teams waarin bijvoorbeeld agogen, verpleegkundigen en behandelaren samenwerken, blijkt het gesprek over levenseinde en palliatieve zorg vaak minder beladen. In de verpleegkundige context zijn deze thema's al meer ingebed in het dagelijks werk.

De bijeenkomst maakte duidelijk dat ouderenzorg in de ggz vraagt om een brede blik, waarin medische, psychosociale en existentiële perspectieven samenkomen. Dat heeft ook consequenties voor opleiding en onderwijs: er is behoefte aan meer structurele aandacht voor ouderenpsychiatrie en multidisciplinair werken, onder andere binnen het MBO en HBO.

Ervaringsdeskundigheid: waardevol, maar niet vanzelfsprekend

Ook ervaringsdeskundigheid kwam uitgebreid aan bod. Hoewel ervaringskennis een belangrijke pijler vormt binnen herstelondersteunende zorg, sluit het bestaande aanbod niet altijd aan bij ouderen. De vraag rees hoe ervaringskennis beter benut kan worden, bijvoorbeeld door zelfhulp aanbod intramuraal te organiseren of door co-creatie met cliënten. Daarbij werd ook gekeken naar nieuwe vormen, zoals het verbinden van generaties. Buddyprojecten, waarin jongeren en ouderen elkaar ontmoeten, laten zien hoe ouderen een betekenisvolle rol kunnen innemen vanuit hun levenservaring en wijsheid, waardoor zij meer regie kunnen ervaren.

Samen verder

Het gesprek over de ondersteuning van ouderen in de lggz moet in AW-verband worden voortgezet, zo gaven de deelnemers aan. De urgentie is duidelijk: terwijl veel aandacht uitgaat naar jongeren in de ggz, stelt juist ook de sterk groeiende ouderenpopulatie de zorg voor grote uitdagingen. Deze Linking Pin-bijeenkomst liet zien dat er veel kennis, ervaring en betrokkenheid aanwezig is in het netwerk. Het is cruciaal de perspectieven – over domeinen, disciplines en generaties heen – te verbinden en samen te blijven zoeken naar wat goede zorg betekent, juist ook in de latere levensfase.